
SAGARDAUA ETA TXAKOLINA ONDARROA'N

Ondarroa ez da sekula izan mendira begira erri zabal eta onuratsua.

Erri legez estuago, Eleizak bere menpean artzen eban ingurua baiño.

Eizmendi'n, gaur Mereludi edo ta Milloi lez eza- gutzen dan auzunean, lau baserriko inguru txiki bat euki izan eban beti. Bost sei urte dira Berriatu eta Ondarroa-artean egindako konponketan, baserri orreik Berriatu'rentzat geratu zirala.

Asterrika auzoan, Ondarroa'ko parrokiaren menpeko amazortzi baserri-etxe sartzen ziran. Errian erdiak inguru.

Errenderi auzoan, amalau etxe. Emen be ba-dira batzuk, legez Berriatu'ko diranak.

Eta Gorozika auzoan, ogei ta bat etxe, bestetan antzera emen be auzo egaletakoak Berriatu'ko udalpekoak.

Gure Andra Mari parrokiako eleiztar lez, 57 etxe guk baserri lez doguzanak. Eta besteak kaletarrak.

Kaletarren artean, lengo denboretan, arratzaleak txiro eta beartsu lez agertzen ziran beti eta euren Kofradiagazko lotueretatik kanpo, bestelakorik ez eban ezagutzen.

Alaz eta Ondarroa'n 92 kaletar etxek egiten eutsezan Parrokiari euren frutuen amarrenen eskin- tzak. Guk kale-baserritarrak deitzen geuntsen one- lakoei, euren bizimoduan bear ba'da arrantza na- gusi izango ebanak, baiña solo, sagasti eta mendi- lur jaube ziranak.

Orrela guztira 149 etxe agertzen ziran amarrenak ordaintzen ziran azken denboretako etxeen zerren- detan.

Zelako emaitzak

Amarrenetan emoten ziran igali (frutu) eta ale- kiak, garia, artua eta txakoliña ziran.

Garia eta artua bereiztu egiten ziran, barri eta zar.

Gariaren neurritzat "kuartak" agertzen dira pa- peretan edo ta kuarta txikiak.

Artuarenak otzarak. Otzara oso edo otzara laur- denak.

Eta txakoliña azunbreka edo ta kuartilloka.

Kaletarren artean, 92 etxetatik, berrogei etxek emoten zituen txakoliñaren amarrenak.

Eta baserritarren artean, 57 etxetatik, iruk baka- rrik emoten eban txakoliña.

Ikusten da baserritarrak euren soloak gari ta ar- totarako erabilten zituela, eta kaletarrak sagasti in- gurutan maastiak eukezala, batez be itxas-ertz edo ta itxas-gaiñeko lurraldeetan.

Berezigarri da onetan jakitea, txakolin-emole lez agertzen diran baserriak erri buruan dagozanak di- rala: bat Arteta, Goimendiko sarreran, bestea Burgo, Santa Kutz ermitaren azpian, eta bestea Zal- duburu ia errian bertan.

Arteta baserriak 26 azunbre emoten ba zitun be, ba egozan kaletarrak 60'tik gora emoten ebezanak.

Esateko, Sebastian Arrasate'k 87; Domingo Ibai- barriaga'k, 60; Jose Mugartegi'k, 66; Domingo A1- korta'k, 88; Patxi Gelaloro'k, 80; Iñazio Zubika- rai'k, 83; Franzisko Basterretxea'k, 90; Paula Goi- tia'k, 70 eta besteak gitxiago.

Ikusten danez 40 etxetatik, zortzik baserritarren emoitza bikoiztu edo ta oraindik geiago eskintzen eban.

Zelan galdu zan txakoliña?

Gogoan daukat ni txiki nitzala, nire gurasoak ba eukezala iru edo lau sagasti txiki.

LANAK

Sagastiak urtero eskatzen eben atxurketa lana, eta zortzi-amar urte neukazala, euretara joaten nitzan an erabilten gendun atxurlariari "erraziñoia" eroatera. Eta an ordurako sasiak gainduta eukezan maastietan garau galdu batzuk batzen ibilten giñan. Baiña ordurako indarra eta bizitasuna galduta euken.

Sagarrak bai berea emoten eban eta etxerako urte guztirako sagardaua gordeten euskun sagarra artzen euskun tolara eukan batek. Gure etxean noiz-beinka ikusten gendun maian, jatorduetan, ardaua. Baiña txakoliña egitea ordurako galduta egoala esan bear.

Jakiña da azken gizaldiaren burutzean, koko ugari sartu zala inguru onetan egozan gaztañadiak galdu eragiñaz. Orrelako zerbait gertatu ete zan matsagaz?

Ezin ukatu, 1828 urtean eta geroagotan, amarretetan milla ta zazpireundik gora azunbre emoten ba ziran eleizarentzat, ogei milla azunbre batuko zirala beintzat.

Erriaren aldetik txakoliñak beti euki izan eban oiturazko laguntza eta aldezen bat.

Errian artzen zan txakoliña amaitu arte, ez zan lagaten albo-erri-etakorik ekarten. Ba dira irureundak urte orrelako neurriak artzen zirala.

Tolarak

Sagardaua egiteko tolara asko egozan erri ta inguruan. Erri barruan, kalean, 28 aiña zenbatu eikezan gizaldiaren lenengo ogei urte-etan.

Erri barruan ba-egozan 26 sagardandegi.

Zarrak esaten ekien sardiña denboran sagardandedi bakoitzak egun-ean 500 litro saltzen zitula.

Aste Santua denbora egokia izaten zan sagardau asko saltzeko.

Sagardandegi baten iragarki au ezagun izan zan:

Ekarri nai dabenak
besigu nai lebatza,
nai kolaxo nai momatxa,
edo papardo baltza,
olioa debalde
ogiaren kobrantza,
emen ez da faltako
ojaela ta ikatza.

Ondarroa'ko sagardauak ospe andia euki eban Bilbao ingurutan. Gazte giñala ainbat lekutan ikusten genduzana "Ondarroa'ko sagardaua" iragarten ebenak.

Dana ete zan Ondarroa'koa?

Onetan esan daigun gure portutik eroana bai, baiña Berriatu'n beti ezagutu genduzan sagardau-tegi ospetsu bi eta beste ainbat baserrik be bukoiak gertuten zituen Ondarroa'tik itxasoz bialtzeko.

Emen bukoa deitzen jakon 500 litro artzen eban zan tresnari eta upela geiago artzen ebanari.

Sagardaua zenbaten saltzen zan?

Lengo zarrak ba dakie gogoratzen "Diburtzio" zanaren "pregoi" umoretsu bat:

Gogoz entzun
ta ez izan gorra,
gaur, esan bearrik ez nun,
sagardau superiorra.
Txori andiaz
iru baso
edo akaso
lau baso.

Eta zelako sagarrak genduzan?

Aitz sagarratik asi, bost-kantoi, gorri-garratza, ipurdi-zabal, sanjun sagarra, txabillu, urte-bete, urre-sagar eta abar, berrogetamar mota gitxienez ezagutu eta bereiztuten ziran inguru onetan.

Orra kontu zar batzuk, beti be jakingarri gertatzen diranak.

ZUBIKARAI TAR AUGUSTIN